

Het Centrum voor Gezellestudie

Het Centrum voor Gezellestudie bij de Universitaire Faculteiten St. - Ignatius, Antwerpen, ging begin oktober 1966 van start. Aan de oprichting waren sinds februari van hetzelfde jaar besprekingen met de toenmalige rector E. Dhanis voorafgegaan. Een gunstige omstandigheid was dat de aan de gang zijnde universitaire expansie de gelegenheid bood nieuwe impulsen te geven aan het wetenschappelijk onderzoek. Daarvan kon gebruik worden gemaakt om bij de Faculteiten een onderzoekcentrum in het leven te roepen dat de kennelijke achterstand van de Gezellestudie zou proberen in te halen.

Ondanks een aantal voortreffelijke prestaties in het verleden bleek immers, en blijkt nog, dat de Gezellestudie op vele punten deficitair is. De indrukwekkende tekstkritische *Jubileumuitgave van Guido Gezelle's Volledige Werken* (18 dln., 1930-1939) heeft grote verdiensten maar is niettegenstaande haar titel schromelijk onvolledig, zij is vaak onbetrouwbaar in haar kritisch apparaat en zij vertoont alle sporen van overhaasting en onvoldoende voorbereiding. De door F. Baur bezorgde zgn. *Drukkeditie* (4 dln.) wordt met nut naast de Jubileumuitgave gebruikt, althans in zover zij de poëtische produktie aanvult met een uitgebreid aantal gelegenheidsgedichten, maar het in de Jubileumuitgave opgenomen proza werd vervangen door journalistiek proza uit "'t Jaer 30". Geen van beide edities is nog op de markt. Er is ook geen biografie die aan de huidige eisen voldoet. De meest recente systematische studie van de taal van Gezelle, door R. van Sint-Jan, dateert van 1931. Zelfs de grondslag ontbreekt: er bestaat geen bibliografie van en over Gezelle.

Het staat buiten kijf dat de Gezellestudie hoognodig aan een grondige herziening toe is. In een tijd als de onze ligt het voor de hand dat zij liefst gebeurt op georganiseerde wijze en op vrij lange termijn, aangezien er nog veel speurderswerk aan te pas komt. Daartoe is een navorsingseenheid aangewezen, die over vast wetenschappelijk en administratief personeel alsook over de nodige accommodatie beschikt.

In de complexe persoonlijkheid die Gezelle blijkt te zijn voor wie zich met zijn werk en zijn leven inlaat, biedt de dichter, en in de eerste plaats de lyricus, het onvergankelijke aspect. Gauw doen zich tal van andere aspecten voor: onderwijs (middelbaar te Roeselare, filosofisch te Brugge, Engelse taallessen voor volwassenen te Kortrijk); gemoedspedagogiek; religieus beleven (eucharistie, christologie, mariologie, liturgie, mystiek); missionering; wetenschappelijke vulgarisatie (*Rond den Heerd*, *Gazette van Kortrijk*); actuele journalistiek, spectatoriaal of reeds in de trant van het cursiefje of politiek-polemisch op basis van een duidelijk conservatieve doctrine (Roeselare en Brugge: 15 jaar; Kortrijk: 10 à 15

jaar ?); plaatselijke geschiedenis en archeologie; taalkunde, wortelend in de levende, gesproken taal en doorgaans dicht bij de overleveringen en de volksgebruiken; volkskunde (voorloper en initiator); sociale paternalistische activiteit; Vlaamse Beweging: wekker van bewustzijn en bron van radicalisering die onmiddellijk vrucht draagt in West-Vlaanderen (Verriest, Rodenbach) en vandaar uitstraalt, inspirator van en medewerker aan Vlaamse initiatieven in Limburg en Oost-Vlaanderen. Vele draden verenigt Gezelle in zich, vele draden gaan van hem uit: de neogotiek, Gezelle en Nederland (Thijm, Johan Winkler), Gezelle en Engeland (Oxford Movement), Gezelle en Frans-Vlaanderen, Gezelle en Occitanië.

De visie op de totale Gezelle heeft de organisatie en de aard van de werkzaamheden van het Centrum bepaald.

Het Centrum is ondergebracht in verscheidene kamers van de Universitaire Faculteiten St.-Ignatius (UFSIA), Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen. Het beschikt over een gespecialiseerde bibliotheek van boeken en tijdschriften die betrekking hebben op Gezelle en het West-Vlaanderen van de negentiende eeuw; zij is verder gestoffeerd met publikaties over de algemeen Vlaamse context van de periode. Een documentatie bevattend microfilms (plus leesapparaat), fotokopieën, foto's en platen alsmede een kaartsysteem (o.a. met register op de haast niet hanteerbare Jubileumuitgave, voorts trefwoordenbestanden i.v.m. verschillende poëtische thema's) is aanwezig en wordt voortdurend uitgebreid. Het is niet de bedoeling de zoveelste verzameling van authentieke Gezellehandschriften of documenten aan te leggen, wel zoveel mogelijk materiaal in de vorm van kopieën te centraliseren met het oog op een continuë activiteit, die een georganiseerde studie van Gezelles werk en leven in de ruimste zin beoogt. Voor het samenstellen van deze documentatie heeft het Centrum steeds mogen rekenen op de bereidwilligheid van de vele archiefdepots, bibliotheken en particulieren die manuscripten van Gezelle of door hem bezorgde drukwerken uit zijn zeer uitgebreide en op verre na niet geïnventariseerde nalatenschap bewaren.

De hoofdactiviteit van het Centrum is basiswerk op het gebied van de Gezellestudie. Exegesen, interpretatieve beschouwingen en esthetische analyse zouden daar vruchtbaar mee kunnen samengaan, maar komen uiteraard op de tweede plaats, omdat zij meestal dit basiswerk veronderstellen. Samenwerking met andere onderzoekers van Gezelle-archieven, vooral van wat in de Stadsbibliotheek te Brugge, te Kortrijk en te Marke berust, kan veel tijd helpen besparen, maar na dit verder opsporen van documenten blijft onmisbaar het exciperen van de vele bladen waar Gezelle bijdragen in proza en vers aan meegewerkt heeft, het bekend maken van nieuwe vondsten, het controleren van twijfelachtig lijkende dateringen, het herlezen (ook dat!) van gepubliceerde handschriften. Dit alles met het oog op de samenstelling van een bibliografie, waarvan de publikatie intussen begonnen is, van een nieuwe biografie en van een nieuwe wetenschappelijke uitgave van het volledig werk. Deze nieuwe tekstkritische editie, die reeds door het Guido-Gezellegenootschap (Kappellen) onder ogen werd genomen, is een project op lange termijn en overtreft momenteel de middelen en mogelijkheden van het Centrum.

Het wordt een onderneming waar heel wat Gezellespecialisten hun medewerking aan zullen moeten verlenen. Veel voorbereidend werk kan echter intussen door het Centrum worden gedaan.

Vanaf 1970 trad het Centrum in de openbaarheid met publikaties.^{x)}

In de reeks *Teksten en Studiën* verschenen tot dusver: 1. R.F. Lissens, *Gezelle-briefwisseling I* (1970). - 2. J. Boets, *Gezelles journalistieke bedrijvigheid tijdens de eerste jaren van zijn Kortrijkse periode* (1971). - 3. J. Boets, *Gezelles Cortracena* (1972). - 4. J. Persyn, *Jublaan Claerhout (1859-1929). Gemiste kans of menselijk tekort?* (1975). - 5. J. Boets, *Gezelles Leermaren. Journalistiek werk uit 1881* (1975).

In hetzelfde jaar 1970 verscheen het eerste nummer van *Gezelliana*, de driemaandelijks Mededelingen van het Centrum. Deze periodiek wil een prikkelende présence in de Gezellestudie zijn. Zij brengt studiën, analyses, maar hoofdzakelijk - in de lijn van de hoofdactiviteit waar het Centrum voor geopteerd heeft - nieuw of weinig bekend, alvast nog niet bewerkt materiaal: onbekende gedichten, al dan niet vergezeld van analyses, krante-artikelen, brieven, brochures. Vanaf jrg. IV (1973) verschijnt het door J. Geens samengesteld jaarlijks overzicht van de Gezellestudie. Extra vermelding verdienen hier de publikatie en situering van een groot aantal onbekende gedichten door J. Boets en bijdragen die een of meer afleveringen vullen, zoals bijv. J. de Mûelenaere, 'Over Gezelles Confraternity' (V, 1-4); J. Geens, 'Van een "Noord-Amerikaensch verdichtsel" naar "Mondamin"' (VI, 3-4) en J. Boets, 'Gezelles zelfstandige publikaties. Proeve van bibliografie' (VII, 2-4). - De studie van De Mûelenaere (124 blz.) over de statuten en de ledenlijsten van de Confraternity en over de Roeselaarse humaniorabevolking van 1854 tot 1860 volgens de "palmaressen" mag nu al een onmisbaar instrument voor de kennis van Gezelles Roeselaarse jaren worden genoemd. In de door Boets gepubliceerde bibliografie (352 nummers), mede de vrucht van "tien jaar bezigzijn met Gezelledocumenten", bezitten wij eindelijk voor het eerst een overzicht van de zelfstandige publikaties van Gezelle. Intussen werd al sedert jaren, ook met de hulp van studenten, gewerkt aan het inventariseren van het enorme aantal bijdragen in kranten en tijdschriften. Het opmaken van bovenvermelde bibliografie is de samensteller zelf reeds ten goede gekomen bij de voorbereiding van de uitgave van het Verzameld Dichtwerk, waartoe hij het initiatief heeft genomen en die onder zijn leiding binnen afzienbare tijd zal verschijnen.

Het Centrum heeft op 1 mei 1974 een druk bezocht symposium georganiseerd (samen met het Guido-Gezellegenootschap) en op 15 november 1974 werd een colloquium voor een kleine kring van genodigden gehouden. Aan andere dergelijke bijeenkomsten wordt gedacht.

Tot slot dient te worden vermeld dat de bibliotheek en de documentatie toegankelijk zijn voor navorsers, en dat inlichtingen en adviezen gaarne worden verstrekt.

R.F. Lissens

x) Als uitgever treedt op De Nederlandsche Boekhandel, B-2080 Kapellen, België.